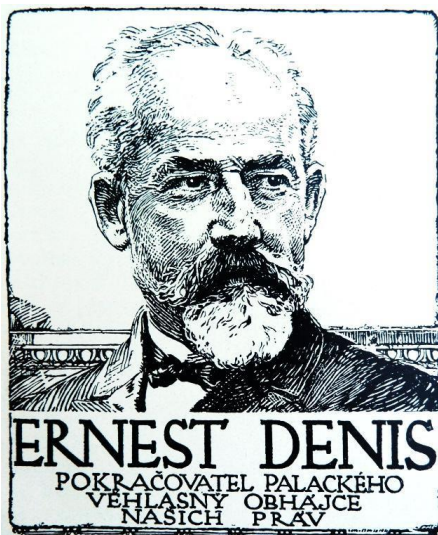

ERNEST (Arnošt) DENIS (Nîmes 1849 – Paříž 1921)

Medailonek učitelé¹

Ernest Denis se narodil v rodině obchodníka s vínem, Antoina Denise, v jihofrancouzském městě Nîmes. Členové rodiny byli tradičně po několik generací praktikujícími hugenoty (protestanty). Ernest Denis sám ještě slyšel svědectví svých prarodičů, kteří byli pronásledováni pro svou nekatolickou víru po pádu Napoleona v roce 1815². Zdá se, že odtud pramení pozdější Ernestův odpor k násilí a netoleranci. Od svého otce si odnesl úctu pro drobnou soustavnou práci a smysl pro povinnost ke svým bližním, ke své vlasti.

Roku 1865 opouštěl gymnázium ve svém rodném městě jako jeden z nejlepších žáků. Maturitu splnil v Paříži na *Institutu Jauffret* a roku 1867 nastoupil na prestižní vysokou školu *École Normale Supérieure*, kde započal studium historie. Právě zde se mladý Denis utvrdil ve svém republikánském světonázoru. Živou víru svých předků si sice nepodržel, nicméně zásady jemu otcem vštípené – pracovitost a smysl pro povinnost – v něm dozrály. Když v roce 1870 vypukla prusko-francouzská válka, neváhal se přihlásit, vida první neúspěchy francouzské armády, jako dobrovolník k praporu pěších myslivců. Avšak v září téhož roku zasadili Prusové Francouzům drtivou porážku u Sedanu. Císař Napoleon III. byl Prusy zajat a Francie byla uvedena v chaos. Regiony Alsasko a Lotrinsko byly Francii odňaty a násilně připojeny k nově vzniklému Německému císařství (1871). Denis, stejně tak jako jeho francouzští vrstevníci, byli touto draze vykoupenou mírovou smlouvou (Versailles, 1871) hluboce poznamenáni a toužili po odvetě. Padlo císařství, padla Komuna a byla nastolena republika (tzv. Třetí francouzská republika, ústava 1875). Nový režim doslova otevřel „okna do Evropy“, tj. od Francie na východ. Primárním francouzským cílem bylo vymanit se z izolace a navázat spolupráci s národy, které by jí mohly pomoci realizovat pomstu za ztracené Alsasko a Lotrinsko.

Roku 1871 opustil čerstvý absolvent Denis brány pařížské *École Normale Supérieure* a nastoupil jako gymnaziální učitel dějepisu v Bastii na Korsice. Avšak náš republikán-vlastenec se nehodlal spokojit s kariérou na „jih Francie příšerném svou zbabělostí a lhostejností“³. Chtěl uskutečnit studijní cestu do zahraničí, aby se zdokonalil v jazycích a poznal vzdělanost cizích národů, a mohl tak lépe sloužit své vlasti. Byl to Denisův oblíbený profesor Ernest Desjardins z *École Normale Supérieure* (epigrafik a znalec Rakouska-Uherska), kdo mladého historika nasměroval do Prahy. Jeho prostřednictvím se Denis seznámil s Emilem Picotem (Desjardinsův švagr a konzul v Sedmíhradsku),

¹ Zdroj obrázku: VANČURA, J. *Arnošt Denis*. Praha: Zlatoroh, 1924, s. 153.

² CHROBÁK, T. – OLŠÁKOVÁ, D. *Ernest Denis*. Praha: Eva, Milan Nevole, 2004, s. 9.

³ *Ibidem*, s. 14.

kteřý za války v roce 1870 pomáhal v Praze francouzským vojákům uprchlým z německého zajetí. To se zřejmě stalo Denisovi impulzem k podání žádosti na studijní cestu právě do Prahy.

Mladý Denis měl o českých zemích jen kusé informace (získané např. z těchto publikací: Louis Blanc: *Předmluva k Revoluci* – zmínka o J. Husovi; G. Sandová: *Consuella* – epizoda o husitech). Zdá se nepravděpodobné, že by Denis znal *Memorandum českých poslanců* (o odsouzení pruské agrese, 1870) před svým příchodem do Prahy⁴. Neuměl totiž německy ani česky. Roku 1872 se konečně zapsal na Karlovu univerzitu v Praze, kde s přestávkami studoval po tři roky. Prostřednictvím svého předchůdce Louise Legera (francouzský slavista) byl představen F. Palackému. Denisovým nejbližším pražským přítelem se stal Soběslav Pinkas (profesor kresby a frankofil), který Denise uvedl mezi české politiky a intelektuály. Zvláště staročech F. L. Rieger byl Denisovi názorově blízký (Denis v něm viděl totiž francouzského republikánského ministra Gambetu). Zdá se, že čeští intelektuálové rychle pochopili, koho ve svém středu mají, a o to více podporovali Denisovo bádání o české historii s vidinou budoucí česko-francouzské politické spolupráce. Denis vnímal smysl svého bádání stejně, jen z druhé, francouzské strany.

Z původního záměru naučit se dobře německy a poznat styl a strukturu moderního německého univerzitního školství (i když mimo území Německa, totiž v Praze) se Denis přeorientoval na české dějiny.⁵ Stalo se tak především díky vřelému přijetí ze strany Pražanů.⁶ Denis sepsal o českých dějinách řadu publikací. Svůj primární zájem o husitství (*Hus a husitské války*, 1878) rozšířil na dobu poděbradskou (*Jiří z Poděbrad, Čechy v druhé pol. 15. století*, 1885) a Habsburky (*Konec samostatnosti české*, 1890 a *Čechy po Bílé hoře*, 1903). Stal se tak prvním pokračovatelem Palackého národních dějin. Denisovy syntézy vynikaly především svým vyprávěcím stylem (francouzská Micheletova škola) a psychologickými medailony osobností. Kritériem hodnocení a interpretace dějin jsou Denisovi morálka a svědomí. Jeho pojetí tedy kontrastuje s moderním popisným a nehodnotícím pozitivismem (konec 19. století) české Gollovy školy. I přes svůj romantizující styl zůstává Denis jediným historikem (navíc nečeským!), který byl v 19. století schopen psát velká syntetická díla, a tím chronologicky i programově (tj. s protiněmeckým zaměřením) navázat na Palackého *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*.

Po svém návratu z Čech (1874) získal Denis na pařížské univerzitě doktorský titul (dizertace na téma Jan Hus), což ho opravňovalo vyučovat na vysokých školách (1878 v Bordeaux a 1881 v Grenoblu). Roku 1896 byl přechodně jmenován profesorem na Katedře soudobých dějin na pařížské Sorbonně; od roku 1906 zastával trvale pozici vedoucího katedry. Současně publikoval své syntézy o novodobých německých dějinách (*Německo 1789–1810 a Německo 1810–1850*) a o *Čechách po Bílé Hoře* (1903).

Ve válečných letech (1914–18) naplňoval Denis zcela konkrétně svou vizi – sloužit své francouzské vlasti tak, že jí zajistí budoucí vliv ve slovanské střední Evropě. Byl totiž přesvědčen, že Češi jsou nejvyspělejší ze slovanských národů. Z toho důvodu měli právě oni být v čele v boji za samostatnost Slovanů ve střední Evropě. Podle Denise bylo tedy nutné, aby vzniklo silné Československo hájící demokratické a liberální hodnoty podle vzoru republikánské Francie. Za tímto účelem začal ve spolupráci s českou kolonií v Paříži, T. G. Masarykem a E. Benešem vydávat revue

⁴ VANČURA, J. *Arnošt Denis*. Praha: Zlatoroh, 1924, s. 31.

⁵ Specializoval se rovněž na nejnovější německé dějiny (*Německo v letech 1789–1710 a Německo v letech 1810–1852*, 1898 a *Německá konfederace*, 1898).

⁶ Srov. MARÈS, A. Louis Léger et Ernest Denis, Profil des deux bohémisants français au XIXe siècle. In: FERENUHOVÁ, B. *La France et l'Europe centrale (1867–1914) / Francúzsko a stredná Európa (1867–1914)*. Slovanské stúdie n° 2 (actes du colloque des historiens tchèques, slovaques et français à Bratislava les 12 et 13 novembre 1992). Bratislava: Academic Electronic Press, 1995, s. 62.

La Nation Tchèque (Český národ, 1915–18) a *Le Monde Slave* (Slovanský svět, 1917–38). Denis spolu s L. Eisenmanem (historik a Denisův nástupce na Chaire d'Ernest Denis) působili na francouzské intelektuály a politiky, aby tito uznali oprávněnost francouzských i českých vizionářů. V závěrečných letech první světové války byl Denis poptáván francouzskou, resp. dohodovou Komisí pro odborné posouzení závěrů a cílů války (*Comité d'étude*) jako odborník na geografii a historii slovanských národů. I zde francouzský čechofil loboval za velké Československo. Denis se několikrát setkal s E. Benešem i T. G. Masarykem na francouzské a v posledním roce svého života i na československé půdě. Zde byl roku 1920 nadšeně přijat čs. veřejností i samotným prezidentem TGM a předsedou vlády K. Kramářem.

Francouzsko-československá vzájemnost byla utvrzena založením pařížského *Institutu slovanských studií* (Institut d'études slaves, 1919) a *Katedry Ernesta Denise pro slovanské dějiny* při univerzitě Sorbonně (Chaire d'Ernest Denis, 1921) v domě, kde Ernest Denis měl svoji pracovnu. Za Denisovy přítomnosti v Praze byl otevřen francouzský institut (*Institut d'Ernest Denis*, 1920). Svou návštěvu v ČSR musel Denis pro nemoc předčasně ukončit. Zemřel roku 1921 nemocný a vyčerpaný, avšak s vědomím, že se jeho vize francouzsko-československé vzájemnosti naplnila.

Čs. a francouzský spolek pro památník Ernesta Denise se zasloužil o výstavbu dvou Denisových soch – jedné v jeho rodném Nîmes a druhé na Malostranském náměstí v Praze (1928). Tímto způsobem se Denisův kult dostal i do českých škol⁷, kde se konaly sbírky právě na financování jeho pražského památníku. Po Denisovi bylo pojmenováno nádraží v Praze Těšnově⁸; Denisovu ulici či Denisovo náměstí najdeme i dnes v četných českých městech.

Ernest Denis byl čs. veřejností vnímán jako jedna ze státoporných osobností spolu s TGM, E. Benešem a M. R. Štefáníkem. Denis, jako profesor, vědec a hlasatel morálních hodnot, se tak v duchu Masarykova pojetí státu podílel na utváření mladé ČSR – individuální odpovědnost občana, smysl pro povinnost, úcta k pravdě a svědomí jsou Denisovým odkazem dnešní generaci.

Hlavní Denisova díla⁹:

- *Hus et la guerre des hussites* (Hus a husitské války), 1878
- *Origines de l'Unité des Frères bohêmes* (Počátky jednoty českobratrské), 1885
- *Georges de Podebrad* (Jiří z Poděbrad), *La Bohême pendant la seconde moitié du XV siècle* (Čechy ve druhé polovině 15. století), 1887
- *Fin de l'indépendance bohême* (Konec samostatnosti české), 1890
- *L'histoire générale du IVe siècle à nos jours* (Všeobecná historie od 4. století do našich dnů), kolektivní čtyřsvazkové dílo, 1891–1894
- *L'Allemagne 1789-1810* (Německo 1789–1810), 1896

⁷ Na Slovensku sbírka neproběhla. In: MARÈS, A. *Lieux de mémoire en Europe centrale*. Paris: Institut d'études slaves. 2009, s. 177.

⁸ V 80. letech 20. století bylo nádraží zdemolováno.

⁹ Srov. CHROBÁK, T. – OLŠÁKOVÁ, D. *Ernest Denis*. Praha: Eva, Milan Nevole, 2004, s. 97.

- *L'Allemagne 1810-1852* (Německo 1810–1852), 1898
- *La Bohême depuis la Montagne blanche* (Čechy od Bílé Hory), 1903
- *Qui a voulu la guerre ?* (Kdo si přál válku?), ve spolupráci s profesorem Durkheimem, 1915
- *La grande Serbie* (Velké Srbsko), 1915
- *La guerre. Causes immédiates et lointaines. L'intoxication d'un peuple* (Válka – Aktuální a historické příčiny. Intoxikace národa), 1916
- *Les Slovaques* (Slováci), 1917
- *L'Allemagne et la paix* (Německo a mír), 1918

Bibliografie:

- ČAPKA, F. *Dějiny zemí Koruny české v datech*. Praha: Libri, 1998.
- DENIS, E. *Články a úvahy z La Nation Tchèque*. Praha: Šolc a Šimáček, 1915.
- GOLL, J. *Arnošt Denis*. Praha: Bursík a Kohout, 1904.
- HANTICH, J. *Prague*. 2. vyd. Praha: F. Topič, 1910.
- CHROBÁK, T. – OLŠÁKOVÁ, D. *Ernest Denis*. Praha: Eva, Milan Nevole, 2004.
- KOL. *Velké dějiny zemí Koruny české XII. (1860–1890)*. Praha: Paseka, 2012.
- KOL. *Inauguration de l'Institut d'études slaves*. Paris: Vaugirard Motti, 1923.
- MARÈS, A. *Lieux de mémoire en Europe centrale*. Paris: Institut d'études slaves, 2009.
- MARÈS, A. Louis Léger et Ernest Denis, Profil des deux bohémisants français au XIXe siècle. In: FERENUHOVÁ, B. *La France et l'Europe centrale (1867-1914) / Francúzsko a stredná Európa (1867–1914)*, Slovanské štúdie n° 2 (actes du colloque des historiens tchèques, slovaques et français à Bratislava les 12 et 13 novembre 1992). Bratislava: Academic Electronic Press, 1995.
- VANČURA, J. *Arnošt Denis*. Praha: Zlatoroh, 1924.

Ernest Denis (1849–1921)

© Spolek ČŠBH. Licence CC BY-NC-ND <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> Projekt byl podpořen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci dotačního Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014.